

Література:

1. Кофанов А.В. Трасологічні дослідження: курс лекцій. Київ : НАВС, 2010. 304 с.
2. Аносов І.В., Соляник В.Г. Особливості експертного дослідження деталей предмету одягу з метою встановлення цілого за частинами. *Молодий вчений*. Херсон, 2020. № 8 (84). С. 224-229.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ОФОРМЛЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ

Лісовий О. О.

*аспірант кафедри права та публічного адміністрування
Маріупольського державного університету
м. Маріуполь, Донецька область, Україна*

Процесуальне оформлення проведення негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) має відповідати основоположним європейським стандартам і цінностям, враховувати міжнародні принципи захисту конституційних прав і свобод людини. Водночас не можна не враховувати той факт, що правове регулювання проведення НСРД, пов'язаних із використанням технічних засобів, забезпечується положеннями різних нормативно-правових актів законодавства України, що передбачають можливість тимчасового обмеження під час кримінального провадження конституційних прав і свобод людини і громадянина, передбачених стст. 30, 31, 32 Конституції. Це обумовлює їхню схожість з оперативно-технічними заходами (далі – ОТЗ), здійснення яких є прерогативою спеціальних служб і підрозділів.

Зіставляючи НСРД та оперативно-технічні заходи слід підкреслити, що всі вони проводяться за допомогою оперативної техніки, під якою слід розуміти спеціальну техніку, яка використовується в оперативно-розшуковій діяльності правоохоронних органів щодо протидії злочинності, тобто сукупність технічних, програмно-технічних та програмних засобів, автоматизованих систем, спеціальних пристроїв, речовин та науково обґрунтованих тактичних прийомів та способів, що використовуються органами внутрішніх справ із суворим дотриманням законності з метою виконання завдань оперативно-розшукової діяльності [1, с. 85-86].

Слід чітко розуміти місце технічних засобів у системі НСРД, що обмежують права громадян. Для цього, в першу чергу, необхідно

висвітлити роль технічних засобів у документуванні злочинних дій, з'ясувати коли їх доцільно застосовувати та в якій мірі? Науково-технічний прогрес сприяє появі нових більш досконалих технічних засобів, а динамічні умови оперативної обстановки спонукають застосовувати більш складні оперативні комбінації та прийоми [2, с.115-117]. У комплексі в різних поєднаннях вони слугують приводом до виникнення різних методик зі штучного створення умов для вирішення оперативно-тактичних завдань. Так утворюються моделі оперативно-тактичних дій в конкретній оперативній обстановці. У найбільш загальному вигляді можна виділити дві принципові організаційно-тактичні моделі використання технічних засобів при проведенні НСРД під час вирішення окремих завдань судочинства: 1) використання оперативно-тактичних прийомів і комбінацій з метою створення сприятливих умов під час оперативно-технічного документування (здійснення оперативно-технічних заходів); 2) застосування спеціальної техніки в межах здійснення конкретної НСРД на окремому етапі кримінального чи оперативно-розшукового провадження.

Неабияким є аналіз отриманих за допомогою використання технічних засобів даних та їх документальне закріплення, оскільки НСРД, перш за все, спрямовані на отримання процесуально значущих результатів та забезпечення їх повного використання в кримінальному провадженні. Оперативна техніка застосовується працівниками оперативних (оперативно-технічних) підрозділів за завданням слідчого (прокурора) щодо проведення НСРД. Ця вимога кореспондується з нормами, що регулюють порядок процесуальної взаємодії при проведенні НСРД, закріпленими в Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні (далі – Інструкція) [3].

Зокрема розділ третій Інструкції присвячений організації проведення НСРД. Згідно п. 3.1 Інструкції та п. 6 ст. 246 КПК України слідчий може проводити НСРД самостійно, спільно з уповноваженими оперативними підрозділами, залучати до їх проведення інших осіб, а також доручати їх проведення уповноваженим оперативним підрозділам. Ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД відповідно до п. 3.4 Інструкції додається до доручення слідчого, прокурора.

В найбільш загальному вигляді мова йде про комбінацію (поєднання) слідчих дій (формальний бік справи) та оперативно-технічних заходів (практична реалізація). З цього приводу слід навести кілька способів документування злочинних дій при проведенні НСРД із застосуванням технічних засобів: перший – завдання надається слідчим до підрозділів УОТЗ, УОС, ОТЗ (СБУ) і в цьому випадку всі подальші дії повинен

здійснювати слідчий (у тому числі й ознайомлення з матеріалами); другий – завдання надає до підрозділів УОТЗ, УОС, ОТЗ (СБУ) оперативний підрозділ у ході виконання доручення від слідчого; третій – завдання надає до підрозділів УОТЗ, УОС, ОТЗ (СБУ) оперативний підрозділ у рамках оперативно-розшукової справи [4, с. 176].

Водночас, як зазначають Никифорчук Д.Й., Кравченко А.О. та Копилов А.М., КПК України прямо забороняє оперативним підрозділам виступати ініціаторами проведення негласних слідчих розшукових дій. Оперативні працівники не мають права ознайомлюватися з матеріалами, отриманими в результаті проведення НСРД (що пов'язані з обмеженням конституційних прав громадян), а лише складають протокол і направляють матеріали процесуальному керівнику (ініціатору) [4, с. 177].

Слід зауважити, що п. 3.12 Інструкції передбачає складання оперативним працівником за результатами виконаного доручення ініціатора НСРД не протоколу, а рапорту, в якому працівник зазначає інформацію про залучені при цьому сили, засоби та їх результати. Водночас п. 4.1 Інструкції вказує, що протокол НСРД у випадках, коли дії проводяться без безпосередньої участі слідчого, складається уповноваженим працівником оперативного підрозділу, і повинен відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження. Це важлива особливість, оскільки слідчий в абсолютній більшості випадків не має сил, засобів і можливостей для проведення зазначеного НСРД самостійно [5, с. 159].

Тобто від чіткості, повноти й коректності завдання на проведення НСРД залежить обсяг та якість отриманої інформації. Саме тому п. 3.4.2 Інструкції передбачено, що доручення слідчого (прокурора) на проведення НСРД має бути мотивованим, містити інформацію, яка необхідна для його виконання, чітко поставлене завдання, строки виконання. Порядок складання завдання ані в Інструкції, ані в процесуальному законі відсутній.

Фахівці зазначають, що в бланку завдань на проведення НСРД зазначаються відповідні умовні найменування. Бланки документів на проведення НСРД використовуються за аналогією до бланка на проведення ОТЗ з урахуванням особливостей кримінального провадження [5, с. 160].

Вважаємо, що більш детальне роз'яснення норми про направлення завдань ініціатором оперативному підрозділу, де буде прописаний максимально повний об'єм інформації, необхідний для доказування обставин кримінального провадження, позитивно позначиться на законності процесуальної діяльності слідчого в цій сфері. Законодавче закріплення (внормування) критеріїв до завдань, направлених у межах

доручень на проведення НСРД, дозволить ефективніше контролювати законність їх проведення, гарантує доказову цінність отриманої за допомогою технічних засобів інформації.

Література:

1. Хараберюш І.Ф. Протидія злочинності засобами спеціальної техніки: концептуальний підхід : монографія. Донецьк, 2011. 362 с.

2. Сучасні теоретико-правові та організаційні основи використання у кримінальному судочинстві результатів проведення оперативних комбінацій підрозділами ОВС України : (монографія) / І.Ф. Хараберюш, В.П. Меживой, О.В. Меживой. Донецьк, 2013. 320 с.

3. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : Наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12> (дата звернення: 09.12.2019).

4. Никифорчук Д.Й., Кравченко А.О., Копилов А.М. Проблемні питання проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 4. С. 173-180.

5. Кузьменко О.А. До питання проведення негласних слідчих (розшукових) дій, пов'язаних із використанням засобів аудіо-, відеоконтролю. Південноукраїнський правничий часопис. 2014. № 1. С. 158-160.

О ВЕРИФИКАЦИИ ИЗОБРАЖЕНИЙ ВНЕШНЕГО ОБЛИКА ЧЕЛОВЕКА В СУДЕБНОЙ ПОРТРЕТНОЙ ЭКСПЕРТИЗЕ

Лужинская Е. Л.

*старший преподаватель кафедры криминалистических экспертиз
следственно-экспертного факультета*

*Академии Министерства внутренних дел Республики Беларусь
г. Минск, Республика Беларусь*

В настоящее время технический прогресс вовлек практически все сферы жизнедеятельности человека в «цифровую среду». Но вместе с тем, возникают вопросы о достоверности получаемой цифровой информации,